

ПЛАНИРАЊЕ ОДРЖИВОГ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА ПЛАНИНСКОГ ТУРИЗМА У ЕВРОПИ И СРБИЈИ

PLANNING THE SUSTAINABLE SPATIAL DEVELOPMENT OF MOUNTAIN TOURISM IN EUROPE AND SERBIA

Аутор: Драгиша Дабих

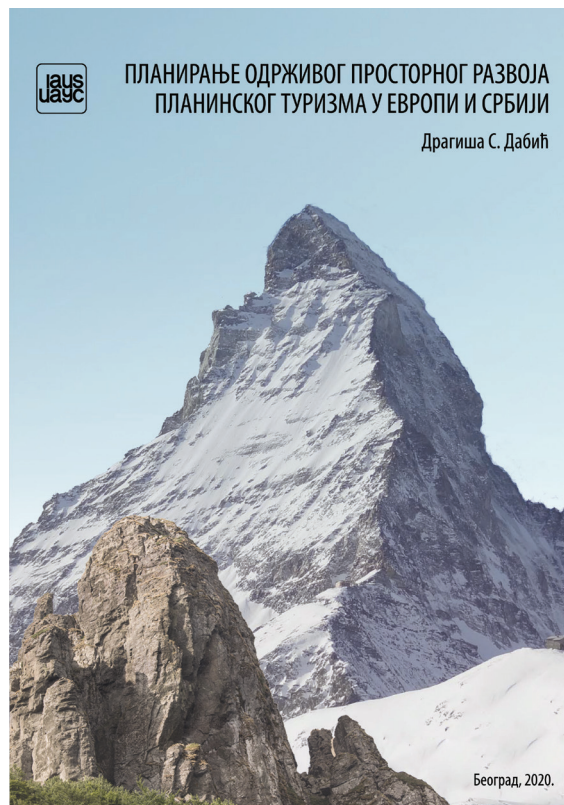
Издавач: Институт за архитектуру и урбанизам Србије, Београд, 2020.

Монографија *Планирање одрживог просторног развоја планинског туризма у Европи и Србији* резултат је дугогодишњег научног истраживања и богатог 45-годишњег бављења планирањем просторног развоја планинског туризма у Србији аутора др Драгише Дабиха, д.и.а. Ова проблематика је код нас делимично изучавана, али се по први пут сагледава на комплексан и свеобухватан начин, тако да резултати истраживања презентирани у овој монографији представљају новину и указују на правце будућег мултидисциплинарног рада на планирању, уређењу и управљању одрживим просторним развојем планинског туризма у Србији.

Монографско дело је настало у периоду интензивног развоја планинског туризма у Европи и Србији, промена у планирању и управљању територијалним развојем и развојем туризма, прилагођавања и приближавања Србије Европској унији, која је лидер у примени и остваривању концепције одрживог развоја.

У истраживачком и стручном раду на просторном развоју планинског туризма, аутор је дао допринос унапређењу теорије, методологије и технике просторног планирања претежно природних простора. Остварени мултидисциплинарни приступ у монографији заснован је на добром познавању природних и антропогених простора Србије и дела Европе, архитектуре, урбанизма и просторног планирања, научних дисциплина географије (посебно физичке и туристичке), туристичког менаџмента, туристичке, саобраћајне и техничке инфраструктуре, заштите животне средине, природног и културног наслеђа и др. Наведена знања омогућила су аутору да планирање одрживог просторног развоја планинског туризма обради мултидисциплинарно и интегрално, сразмерно и реално у односу на потенцијале планинског простора и могућности унапређења праксе планирања, уређења и управљања просторним развојем планинског туризма у Србији. Посебну вредност ове монографије представљају истраживања која су проверена и поткрепљена примерима из дугогодишње праксе аутора.

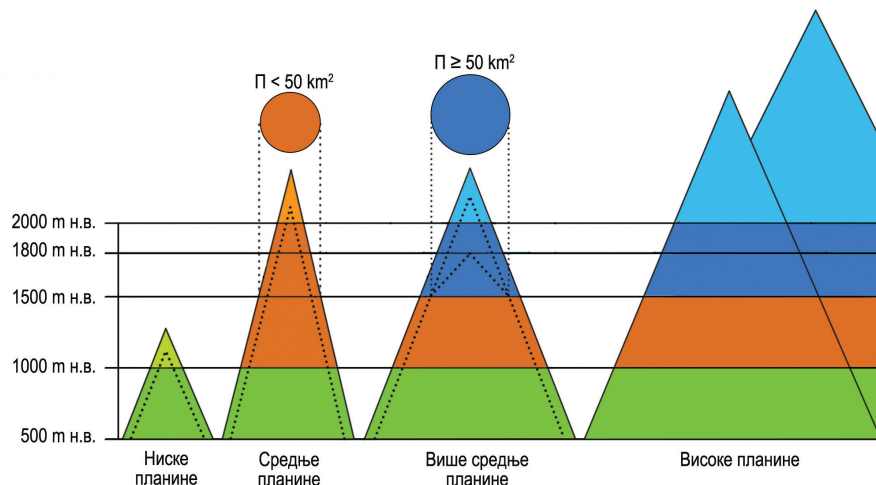
Сложена тематика монографије обухвата карактеристике, укупни и просторни развој и заштиту планина; функцијски и просторни развој планинског туризма у оквиру развоја укупног туризма; развој просторног планирања планинских и других претежно природних подручја у оквиру укупног

развоја планирања. Све ово посматрано је у контексту одрживог развоја планинских туристичких подручја. За узорни репер истраживања узет је планински комплекс Алпа у оквиру Француске, Швајцарске, Немачке, Аустрије и Италије, а компарација је направљена са сличним планинама окружујућих балканских земаља (Бугарске, Грчке, Македоније, Босне и Херцеговине и Црне Горе), као и Румуније, Чешке, Словачке и др. У Србији су истраживањем обухваћена сва планинска подручја са туристичким потенцијалима, уз стављање тежишта истраживања на све високе планине (Проклетије, Шар-планина, Стара планина, Копаноник, планине Власине и Крајишта и Голија) и значајније средње планине (Тара, Златибор, Ваљевске планине и др.). На основу обављеног истраживања и богатог теоријско-методолошког и стручног искуства аутора, сагледани су оквири, питања и проблеми планирања просторног развоја планинског туризма у Србији и постављени реални развојни концепти у овој области.

Графички приказ 1/3 Релативна подела планина по висини у северној умереној зони, стр. 26

■ Високпланински појас
■ Средњепланински појас
■ Нископланински појас

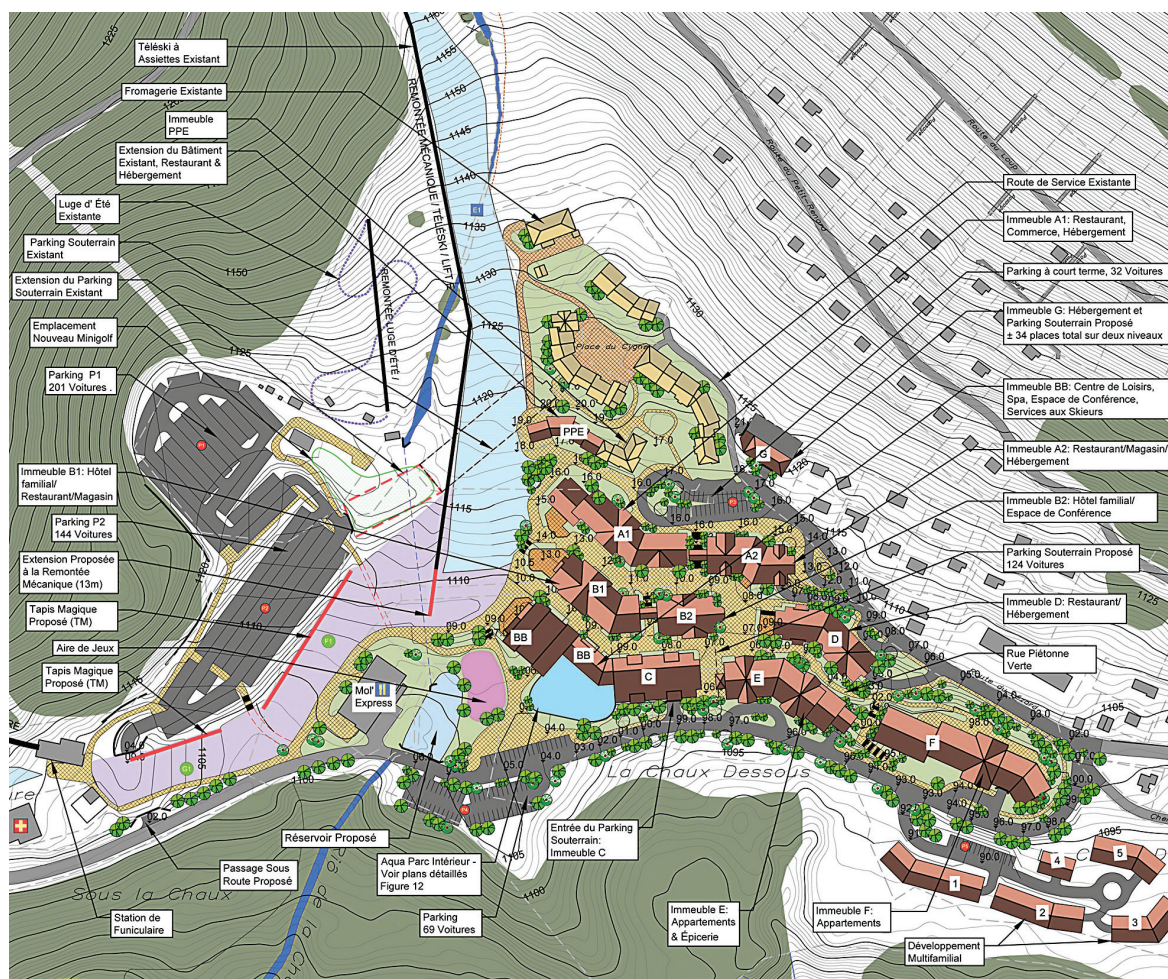

Монографија је подељена у четири основна дела, поред увода и закључака, као и четири прилога на крају монографије. Заснована је на више од 300 библиографских јединица и богато илустрована са преко 80 графичких приказа, шема и фотографија.

У првом делу анализирани су природни комплекси (висине и антропогено погодна висинска зона планина, врсте планина по настанку, природни положај и природна зоналност планина, природно-географска регионализација планина, природни услови, ресурси и вредности планина,

распрострањење планинских подручја) и антропогени комплекси планина (економско-географски и саобраћајни положај, антропогено окружење, локално становништво, јавне службе и услуге, привредне активности, створени физички садржаји насеља, супраструктуре и инфраструктуре и културна баштина) у свету, Европи и Србији. Посебан допринос овог дела монографије представљају: релативизација висинске поделе планина са аспекта развоја туризма, идентификација природне планинске туристичке зоне и комплексна развојна регионализација планинских подручја.

Графички приказ III/8 Мастер план долинског села Молесон сир Гријер (2013.), Фрибург, Швајцарска; Извор: www.ecosign.com/project/moleson-sur-gruyeres, стр. 201

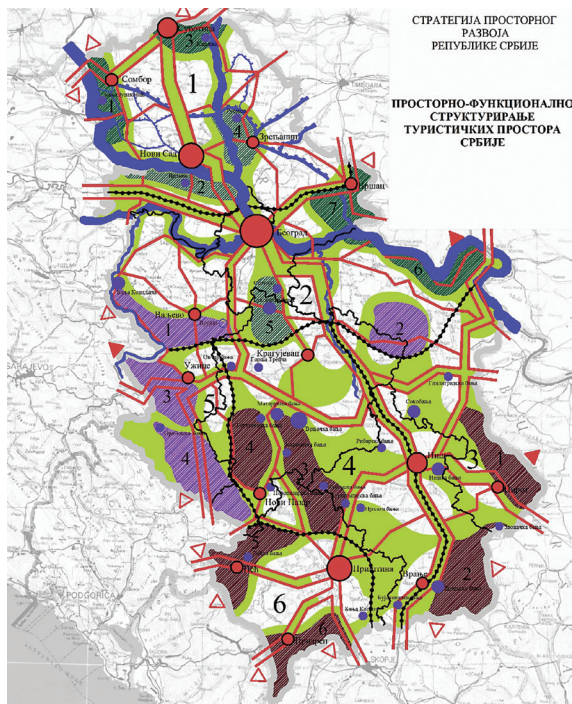

У другом делу изложена су питања и проблеми стања и тенденција одрживог функцијског и просторног развоја планинског туризма, компаративно за Европу и Србију, као непосредне основе укупног развоја планинског туризма.

Са аспекта одрживог функцијског развоја планинског туризма у Европи критички су анализирани: настанак туристичких производа планинског туризма у Алпима, стање планинског и комплементарних видова туризма, проблеми планинског туризма у заштићеним природним добрима и тенденције тражње и развоја понуде планинског туризма. Значајно је указивање на стратешка опредељења и на институционално-организационе аранжмане за развој планинског туризма у Европи и анализираним европским државама. Са аспекта одрживог функцијског развоја планинског туризма у Србији критички су анализирани: учешће планинског туризма у туристичком промету, учешће планинског туристичког смештаја у смештајним капацитетима, проблеми одрживог развоја планинског туризма у заштићеним природним и културним добрима, развој и проблеми најзначајнијих планинских туристичких дестинација, трендови развоја планинског туризма, институционална организованост субјеката развоја планинског туризма и развојне шансе у планинском туризму. Посебно значајно је реално сагледавање развојних шанси и ограничења Србије када је у питању планински туризам.

У наставку другог дела анализирана је и компарирана одрживост просторног развоја планинског туризма у европским земљама и у Србији. Са аспекта одрживог просторног развоја планинског туризма у Европи презентована је критичка анализа организације просторног развоја и културолошке заштите планинских туристичких подручја, просторног развоја традиционалних и нових туристичких центара и места, изградње и уређења ваннасељских садржаја концентрисане туристичке понуде у простору, изградње крупне и комуналне инфраструктуре у функцији планинског туризма и приказан је просторни развој планинског туризма у Алпима. Са аспекта одрживог просторног развоја планинског туризма у Србији презентована је критичка анализа организације и уређења планинских туристичких подручја, изградње инфраструктуре у функцији планинског туризма, просторне организације, изградње и уређења туристичке понуде у простору, као и институционалне организованости управљања просторним развојем планинског туризма на примеру Копаоника и Старе планине. Значајна је анализа просторног развоја и уређења европских традиционалних и нових туристичких центара, ваннасељских туристичких садржаја у простору и инфраструктуре у функцији развоја планинског туризма. Посебан допринос представља указивање на кључне проблеме развоја најфирмисанијих планинских туристичких дестинација у Србији и у односу на начелно прихваћене принципе и циљеве одрживог просторног развоја планинског туризма у Европи.

У првом поглављу трећег дела систематизована су и анализирана искуства планирања одрживог просторног развоја укупног и планинског туризма у западној Европи од националног до локалног нивоа, са примерима појединих просторних и секторских докумената за алпске земље.

Графички приказ IV/13 Структурисање туристичких простора Србије, Извор: Стратегија просторног развоја Републике Србије, 2009. стр. 291

У другом поглављу трећег дела значајан допринос представља анализа теоријских и методолошких основа савремених планских приступа, у чијим се оквирима у западним развијеним земљама планира развој туризма, који се детаљно анализирају по фазама процеса планирања (од утврђивања циљева до имплементације планских докумената). Са аспекта унапређења наше праксе просторног планирања, посебно су значајне: систематизација и анализа фаза планске евалуације капацитета туристичких простора, анализа евалуације етапности прве етапе реализације планова туристичких дестинација, и имплементација планских докумената просторног развоја туризма.

Издваја се допринос четвртог дела монографије у коме су, по први пут у нас, у два поглавља детаљно, систематично и критички анализирани и компарирани методолошки карактеристични плански документи укупног и планинског туризма у Србији у предтранзиционом и раном транзиционом периоду и актуелно просторно и секторско планирање туризма и планинског туризма.

У закључцима монографије, претежно на основу европских сазнања и искуства аутора о релевантним оквирима и актуелним концептима планирања одрживог просторног развоја планинског туризма, сумирани су резултати расправе по деловима и поглављима, од значаја за унапређење законске регулативе и методологије просторног планирања у Србији, као и за корекцију постојећих и израду нових планова српских планинских туристичких подручја. Најзначајнијим се може сматрати допринос завршног дела у коме су изложене главне препоруке релевантне за просторни развој планинског туризма у Србији.

Проф. др Марија Максин